

Göstergebilim ve Sinemada Propaganda Kodları

Duygu AYDIN¹

Özet

Gösterge bilimsel çözümleme anlamlarla ilgilidir. Bu anlamlar göstergeler arasında ki ilişkilerden çıkmaktadır. Gösterge gösteren ve gösterilenden oluşmaktadır. Sinemada gösteren, perdeye yansıyan anlamlı ses, nesne, ışık, renk, hareket gibi unsurlar iken; gösterilen, göstereni oluşturan düşünceler ya da yüklenilen anlamlardır.

Bu araştırma çerçevesinde göstergebilim açıklanarak, sinemada propagandanın kodlarının neler olduğu ele alınmaktadır. Sinemayı açıklamak için göstergebilim bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Sinema gibi önemli bir görsel mesaj aktarım ortamının propaganda amaçlı nasıl kullanıldığı ve çözümleme aşamasında gösterge bilimsel çözümleme yönteminin nasıl kullanıldığı detaylandırılarak açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Gösterge bilimsel Çözümleme, Sinema, Propaganda

---

¹ Öğretim Görevlisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, ABMYO, duyukokcu@aydin.edu.tr

Semiotics and Propaganda Codes in Cinema

Abstract

Semiotics is about scientific solution and it is about its meaning. These meanings are delived from the relations of semiologies. Semiotics is combined of the one shown and the one shows. Although semiotics in the cinema is the projection of sound,object,light and the movement; the one shown is the combination of thoughts and the meaning given to it.

Within the research semiotics is explained, the propaganda codes are studied. Semiotics is used as the explain cinema. Semiotics is used together with scientific solution method to Show how it is used in the cinema. Cinema as one of the important visiullay transferring area, how it is used for propaganda and how it is used as to solve inquiry with details.

Keywords: *Semiotics, Semiology scientific Solutions, Cinema, Propaganda*

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarında ki teknolojik gelişmeler gösterge bilimin kitle iletişim araçlarında kullanılmasını sağlamıştır. Özellikle sinema ve televizyon gibi görselliğin ön planda olduğu kitle iletişim araçlarında göstergebilim görüntüleri yorumlamak ve anlam kazandırmak amaçlı kullanılmaktadır. Propagandanın temel amaçlarından bir tanesi geniş kitlelere en az maliyetle ulaşmaktır. Sinema bu açıdan propagandacılar için vazgeçilmez bir araçtır. Ve sinemada ilk yıllardan beri propaganda amaçlı gösterge bilimsel kodlar kullanılmaktadır.

Siyasal olayları anlatan, ama bunu yaparken sanatsal kaygılardan uzakta belli bir siyasal amacın gerçekleşmesi için yapılan filmler

vardır. Kendi görüş, düşünüş ve yaşam tarzlarını aktarmak ve dayatmak isterken insanlar sinemayı kullanırlar. Buna propaganda sineması denilmektedir (Odabaş, 2014).

Sinema ile insanların eğlenirken beyinlerine birtakım mesajlar yerleştirilebileceği keşfedilince, bu sanat dalı ilk ortaya çıktığı günden bu zamana kadar bir propaganda aracı olarak kullanılmaktadırlar. Sinemanın görselliği ve işitselliği bir arada kullanabilmesi insanlar üzerinde son derece önemli etkiler bırakmakta ve bu etkileşimin kullanılmasına neden olmaktadır. Özellikle savaş dönemlerinde sinema, yöneticilerin halklarına uyguladıkları propaganda araçları arasında yerini almaktadır. Daha sonraki dönemlerde Amerikan Sineması Hollywood'la birlikte etkisini göstermekte ve küresel anlamda propagandayı en etkili kullanan ülke olarak değerlendirilmektedir.

Amerikan sinemasında ustalıkla kullanılan simgesel öğeler bulunmaktadır. İzleyiciyi rahatsız etmeden, filmlerin başına, sonuna, ortasına ya da her an her yerine yerleştirilen milliyetçi simgeler farkında olmadan beyinlerimize işlenmektedir. Dolayısıyla akıllarımızda bir Amerika izleniminin yanında ne zaman hangi filmde gördüğümüzü hatırlayamadığımız bir Amerikan bayrağı figürü çıkmaktadır. New York şehrindeki yüksek gökdelenler, özgürlük heykeli, kiliseler, Amerikan ordusu ve Amerikan askerleri filmlerde kullanılan kodlardan bazılarıdır.

Propaganda amaçlı filmler ABD'de dini ve azınlıklarla ilgili yapılmıştır. Dini motiflerin dolaylı olarak işlendiği Batı sinemasında Hristiyanlık propagandası yapılırken, pek çok Amerikan filmin de de Amerikan propagandası yapıldığı görülmektedir (Aziz, 2011).

Propagandanın önceki dönemlerde sert ve direkt verilmesine rağmen Hollywood, bu öğeleri kitlelere daha fazla ve daha derinden etkileyerek vermektedir. Amerikan sinemasının etkinliğinin diğer nedeni de budur. Amerikan sinemasında, Hollywood film sanayiinin ürettiği özellikle ırkçılık, savaş ve modern dünyayı konu alan filmlerde milliyetçiliğin bir propaganda unsuru olarak etkili ve işlevsel bir öge olarak kullanıldığı ortadadır. Amerikan sinemasının, film sanayisinde kapladığı alan çok büyük olduğu için bu propaganda, ideolojik ve siyasi bir mesaj taşımaya açısından oldukça önemlidir.

Sinema ile Amerika, kendi milli değerlerinin görüntülerini dünyaya yaydığı gibi kendi yaşam tarzının örneklerini de aynı şekilde yaymaktadır. Bunların toplamı, kültürel bir yansıma olmakta ve bu kültürel kodlar, sinemanın aracılığıyla her toplumu birbirine benzetme ve tek düzene sokmaya kadar varmaktadır (Scognomillo, 1997).

Hollywood filmlerinde özellikle Amerikan propagandası ve Hristiyanlık propagandası amaçlı kullanılan bu kodları her Amerikan filmde görülmekte insanları manipüle etmektedir. Bu kodlar ise gösterge bilimsel çözümleme yöntemi ile belirlenmekte ve ortaya çıkmaktadır.

Sinema ve göstergebilimin beraber kullanılması metinler arası kavramını ortaya çıkarmaktadır. İki ayrı bilim dalı olan sinema ve göstergebilim, gösterge bilimsel film çözümlemelerinin yapılmaya başlanmasıyla daha çok birlikte anılmaya başlamıştır. Ve iç içe geçen, birbirlerini tamamlayan kavramlar olarak görülmektedirler.

1.GÖSTERGEBİLİM

Göstergebilim işaretler bilimidir. Herhangi bir aracın işaret sistemi olarak incelenmesidir. Göstergebilim iletişim için kullanılan her şeyi incelemektedir. Anlamın nasıl yaratılmış olduğuna bakmaktadır (Erdoğan, 2008). Göstergebilim konu olarak, doğal dil ile beraber her türlü iletişim etkinliklerinde yer alan gösterge dizgelerini ele almaktadır. Bu gösterge dizgelerinin işleyişi bilimsel bir yöntemle incelenmekte ve betimlenmektedir. Amacı, anlamları ortaya çıkartmak ve anlamlı bir bütünü çözümlenektir. Bunu yaparken, anlamı oluşturan göstergelerin bir araya getiriliş yöntemlerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Göstergebilim bir çeşit dil uygulaması olarak görülebilmektedir.

Gösterge bilimsel çözümlenme birçok alanda kullanılabilir. En temel kavram göstergedir (Berger, 2012).Göstergebilim genel anlamda göstergelerin iletişimde bulunma yolları ve onların kullanımlarına egemen olan kurallar üzerinde durmaktadır. Göstergebilimin “göstergeleri inceleyen bilim dalı” olmasının yanında ne anlama geldiğini anlayabilmek için öncelikle gösterge kavramını tanımlamak gerekmektedir.

Göstergebilim ilk bakışta “göstergeleri inceleyen bilim dalı” olarak tanımlandığına göre, öncelikle “gösterge” kavramının açıklanması tanımlamaya yardımcı olmaktadır. Saussure’e göre dilsel yapıların temel ögesi göstergedir; dil, göstergesi biçim olan işitimi imgesiyle anlam belirleyen bir kavramın birlikte oluşturduğu karmaşık bir bütün olarak tanımlanmaktadır. Saussure göstergeyi oluşturan iki öğeden işitimi imgesine gösteren, kavrama ise gösterilen adını vermektedir (Yüksel, 1995). Gösterge, genel olarak, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte ki her çeşit kavram olarak tanımlanabilir. Bu açıdan, sözcükler, simgeler, işaretler, gösterge olarak kabul edilmektedir.

Göstergeleleri inceleyen bilim dalı olarak adlandırılan ve Türkçe de gösterge bilime karşılık gelen semiyoloji, Avrupa ve Amerika'da on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru eşzamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Semiyotik kavramı ilk Charles Sanders Peirce tarafından kullanılmıştır. Yaklaşık aynı zamanlarda Ferdinand de Saussure Avrupa Semiyoloji Okulu'nda semiyoloji kavramını kullanmıştır. Bu ilk kaynaklardan sonra batı düşünce tarihinde gösterge öğretisi yerleşmeye başlamıştır. Bundan sonraki gelişmeler daha çok birbirinden etkilenme biçiminde olmuştur (Akerson, 2005). Göstergebilimin gelişim süreci Amerika'da Peirce, Avrupa'da Jakobson, Guiraud, Barther ve Saussure gibi düşünürlerin çalışmalarıyla birlikte yeni yorumlar kazanmaktadır.

Göstergebilim temel ilgi alanının merkezine göstergeyi koyan, göstergeleri ve onların çalışma biçimlerini araştıran bir bilim dalıdır (Fisk, 1996). Göstergebilimde anlamın en küçük birimine gösterge denmektedir. Göstergelerin oluşması için bir gösteren ve bir gösterilen gerekmektedir.

Göstergebilim bir inceleme yöntemidir. Her inceleme yöntemi gibi onunda belli bazı ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkelerin başında nesnellik gelmektedir. Göstergebilim nesnelliğin göreceli mi olduğu sorusunu sormaktadır. Göstergebilim insanların kendilerini ilgilendiren her konuya göstergeler aracılığı ile yaklaştığını varsayarak bu olguyu incelemektedir (Akerson, 2005). Peirce'in göstergebilim anlayışında göstergenin temel özelliklerinden biri hep bir başka göstergeye göndermede bulunmasıdır. Böylelikle düşünce göstergeyi yorumlayan, bir başka düşünceye göndermede bulunan göstergedir (Kıran, 2006).

Gösterge bilimsel açıdan bir metnin anlamlanması; kişi, zaman ve uzam birlikteliğinin işlevsel açıdan doğru şekilde ortaya konulması ve değerlendirilmesine paralel olmaktadır. Uzamı oluşturan tüm öğeler karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi içinde bulunmaktadırlar. Anlam da bu ilişkilerden ortaya çıkmaktadır (Kıran,2003). Bu nedenle uzamın tüm yönleri ile ortaya konulması, anlama olan etkilerinin belirlenmesi son derece önemlidir. Anlamlandırabilmek için tüm kavramlar arasında bir bağ kurabilmek gerekmektedir. Böylece daha doğru yorumlamalar da yapılabilmektedir.

Göstergeler ister üç boyutlu bir araç olsun, ister iki boyutlu resim olsunlar başka bir şeyin yerini tutmaktadırlar. Yani o göstergeler o şeyin kendisi değildirler. Yine de bize bir mesaj iletmektedirler, bildiğimiz bir şeyleri çağrıştırmakta ve yorum yapmamızı sağlamaktadırlar. İletilerin yerlerini bulabilmeleri için o göstergeleri yorumlayacak, tanıyacak ve anlayacak ön bilgiye sahip olmamız gerekmektedir (Akerson, 2005).

Göstergebilimin yazılı yapıt çözümlenmeleriyle ilgili olarak ulaştığı yöntemsel süreç, sunulan incelemelerin nitelik ve nicelik açısından vardığı nokta bugün özellikle görsel malzemelerin çözümlenmesinde de büyük bir ölçüde uygulanmaktadır. Böylece görsel alandaki çözümlenme çalışmaları da geniş bir göstergebilim kuramının içinde kendi yerini almaktadır. Göstergebilim dizgelerinin içinde dilbilimin kavramsal, yöntemsel verilerini bulmak ve sınıflandırmak yeterli olmamaktadır. Önemli olan bu verilerin gösterge bilimsel çözümlenmede nasıl örtüştüğünü, nasıl işlediğini, nasıl kullanıldığını sorgulamaktır.

Peirce göstergeyi, bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan veya herhangi bir sıfatla tutan şey olarak

tanımlamaktadır. Gösterge birine yöneliktir. Bu kişinin zihninde eşdeğerli bir gösterge veya belki daha gelişmiş bir gösterge yaratmaktadır (Rıfat,2000). Göstergebilimin bu tanımlamalarına ek olarak Rıfat, bu bilim dalının kendi içinde uygulama farklılıkları dışında kuramsal açıdan değişik yaklaşımları içerdiğine dikkat çekmekte, bu sebeple göstergebilimin günümüzdeki anlamının, terimi oluşturan gösterge ve bilim kavramlarının anlamsal toplamına indirgenemeyeceğini öne sürmektedir.

Göstergebilim üzerine çalışmalar gerçekleştirmiş olan dilbilimcilerden biri olan Ferdinand de Saussure'e göre; her gösterge görüntü, nesne ve ses 'gösteren' ile temsil ettiği kavram yani 'gösterilen' den oluşmaktadır. Göstergebilimde 'gösterge' sözcük, görüntü ya da anlam üreten her hangi bir şey olabilmektedir (Elden, 2005).

Temelde anlamlandırma ve anlamın üretilmesine dayanan, çıkış noktasını yapısalcı yaklaşımdan alan göstergebilim, esasen insanın çevresini, içinde yaşadığı dünyayı kavrama ve yeniden anlamlandırma ihtiyacından ortaya çıkarmaktadır. Anlamın üretilme süreçlerini ortaya çıkarmakla uğraşan göstergebilim, 20. yüzyılın dilbilimsel çalışmalarından hareketle gündeme gelmiş olsa da, özerk bir bilim dalı olarak 1950 yıllarından sonra ilerlemiştir. İletişimin yaygınlaşması, geleneksel değerlerin sorgulanması, doğadan kopuş, medya teknolojilerinin gelişmesi, görsel iletişimin sinema ve televizyon aracılığıyla yaygınlaşması, tüketim furyası, reklamlarla yapay gereksinimlerin yaratılması göstergebilimin hız kazanması ve kültür incelemelerinde bağımsız bir bilim dalı olmasının nedenleri arasındadır (Akerson, 2005). Çevremizde ki her tür gösterge ve dizgeyi araştıran göstergebilimin, tıptan mimarlığa, fotoğraftan sinema ve televizyona çeşitli alanlarda

uygulanabilirliği onun inceleme nesnesini kesin kurallarla belirlemeyi de zorlaştırmaktadır. Hatta bazı göstergebilimciler, her şeyin gösterge bilimsel yönden çözümlenebileceğini savunurlar; onu büyük ve küçük her şeyin anlamını çözen anahtar olarak görmekte dirler (Berger, 1993). Göstergebilim ile görülen, duyulan, kullanılan her şey yorumlanabilmekte ve anlamlandırılabilir. Özellikle görsel kitle iletişim araçlarında yayınlanan her türlü gösterge gösteren ve gösterilen bağlamında düz anlamı ve yan anlamı ile yorumlanabilmekte ve anlam kazanabilmektedir.

2.GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİ

Saussure'un göstergeyi gösteren ve gösterilen olarak iki bileşene ayırması, gösteren ile gösterilen arasında ki ilişkinin nedensiz olduğunu ileri sürmesi, göstergebilimin gelişimi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Peirce ise; gösterenin üç görünümü olan; ikon, belirti ve simge üzerinde yoğunlaşmaktadır (Berger, 1993). Bunlar; doğal yapılarına göre nitel, tekil ve kural, nesnelere olan ilişkilerine göre simge, görüntüsel gösterge ve belirti, yorumlarına olan ilişkilerine göre ise niteliğe, nesnesine ve yorumuna yönelik olarak adlandırılmaktadır (Peirce, 1982). Ve bu iki noktadan bir akım oluşarak bütün dünyaya hızla yayılmış ve birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Gösterge bilimsel çözümlene metinlerde ki anlamla ilgilenmektedir. Bu anlamlar da göstergeler arasındaki ilişkilerden ortaya çıkmaktadır. Bu anlamlar yorumlanarak bir bütün oluşturmaktadır.

Göstergebilim daha geniş ve daha yalınlaştırılmış bir anlatımla, insanın, içinde yaşadığı dünyayı anlamasını sağlayacak bir model geliştirmektedir. Çevresini anlamaya çalışan herkes zaten bir ölçüde bir gösterge avcısı ve yorumlayıcısı konumundadır. Daha fazla bir çabayla bu anlama süreci yöntemli bir biçime dönüştürülebilmektedir. Bu yöntemi sağlayacak olan da

göstergebilimdir (Rıfat, 1996) . Göstergebilimin konusu her türlü göstergeler dizgesidir. Kültürel kodlardan geleneklere veya metin anlama yönelimleri göstergebilimin incelemelerinin konusu olabilmektedir. Gösteren, duyu organlarıyla algılanan fiziksel biçimdir. Gösterilen ise, göstereni anlamada ve yorumlamada kullandığımız zihinsel kavramlardır.

1960-1980 yılları arasında Paris Göstergebilim Okulu'nun geliştirdiği göstergebilim, uygulama olarak daha çok yazını seçmiş, bunun yanında halk yazınının örneklerinden oluşan olağanüstü masalları da inceleme konusu edinmiştir. Bu çözümleme çalışmalarında yazınsal metinler derinlemesine araştırılırken, giderek her türlü metnin araştırılmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Müzik, mimarlık, siyaset, hukuk gibi anlamlı bir bütün değeri taşıyan değişik dizgeler incelenerek en basitinden en karmaşığına kadar metin türlerinin ayırıcı özellikleri belirlenmiştir (Rıfat, 2002). İlk zamanlarından günümüze kadar gösterge bilimsel çözümleme yöntemi her türlü anlamlı bütünü inceleme konusu olarak ele almakta, yazınsal ve görsel sanatlar gibi neredeyse bütün alanlara uygulanabilmektedir.

İtalyan göstergebilimcisi Umberto Eco, göstergebilimin doğal ve kendiliğinden oluşan iletişim dizgelerinden, karmaşık kültürel dizgelere kadar uzanan bir yelpaze üzerinde yer aldığı tanımını biraz daha sınırlayarak, göstergebilim, tüm kültürel olguları iletişim süreçleri sayar ve inceler tanımlamasını yapmaktadır (Akerson, 2005). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi kültürel etkilerle göstergebilim etkilenebilmekte ve her alana uyarlanabilmektedir. Göstergebilim bir iletişim yöntemidir. İletişim ile iç içe olan bir kavramdır. Göstergebilim iletişimi iletilerde anlam üretme olarak görmektedir. Anlamlandırma etkin bir süreçtir. Göstergebilimciler bu sürece göndermede

bulunmak için yaratma, üretme, müzakere etme gibi fiilleri kullanmaktadırlar. Anlam, gösterge, yorumlayıcı ve nesne arasında ki güçlü etkileşimin bir sonucunda oluşmaktadır (Fisk, 1996).

Göstergebilim bütün gösterge sistemlerini inceleyen bir bilim dalı olduğu için birçok bilim dalıyla da iç içe durumdadır. İletişim amaçlı bütün göstergeleri inceleyen bir bilim dalıdır. Aynı zamanda kültürü iletişim açısından inceleyen bir bilim dalıdır. Çevremizdeki her şey aslında birer göstergedir. Göstergebilim görsel, işitsel veya sanatsal amaçla da kullanılmaktadır. Özellikle teknolojik gelişmeler ile kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması göstergebilimin televizyon, sinema gibi alanlarda da çok kullanılan bir yöntem olmasına neden olmaktadır.

Bu alanda birçok bilim adamı araştırma yapmış ve kendi savlarını ortaya atmışlardır. Fransız göstergebilimin en önemli temsilcilerinden olan Greimas ise, metinlere anlam ve yan anlam kavramlarını getirerek bunlar ile çözümleme ve yorumlamaya yönelmiştir. Temel ve ortak bir anlam eksenini savunmaktadır. Greimas'ın getirdiği en önemli yorumlardan biri ise yüzeysel boyut ve söz dizimsel anlatı boyuta, temel anlamsal boyutu eklemesidir. Bu üçüncü boyut diğer iki boyutun daha gerisinde yatan derin anlamları kapsamaktadır. Bu boyut dünyadaki temel karşıtlıklarla ilgilidir (Akerson, 2005).

Gösterge bilimsel çözümlemelerde gösteren, düz anlam; gösterilen ise yan anlam boyutunda incelenmektedir. Özellikle çözümlemelerde Greimas'ın belirlediği karşıtlıklar kullanılarak yorumlamalar anlam kazanmaktadır.

3.SİNEMA VE GÖSTERGEBİLİM

Günümüzde önemli bir yer teşkil eden medya araçlarının ürettiği anlamı ortaya çıkarmak üzere de gösterge bilimsel çözümleme yöntemi kullanılmaktadır. Göstergebilim, reklamlardan televizyona, gazetelerden, dergilere ve sinemaya kadar uzanan geniş bir yelpaze içerisinde, anlam iletme görevini üstlenen kitle iletişim araçlarının tümüne uygulanabilmektedir.

Diğer kitle iletişim araçlarında ve görsel öğelere dayanan sanat dallarında olduğu gibi sinemada da gösterge bilimsel çözümleme yönteminden yararlanılmaktadır. Sinema senaryolarıyla yönetmenler ileti oluşturmakta, iletiler hedefi olan seyirci tarafından izlenmekte ve anlamlandırılmaktadır. Göstergebilim ise filmin ne olduğu ve nasıl yapıldığı üzerinde değil, filmdeki iletilerin içerisinde bulunan göstergelerin ne olduğu, nasıl yaratıldığı üzerinde durmakta ve anlamlarını ortaya koymaktadır. Bir film üstü örtülü kodları ve anlamları içerisinde barındırmakta, yönetmen ve izleyici arasındaki iletişimi sağlayan bu anlamları ortaya koyma görevi de göstergebilime düşmektedir.

Sinema göstergebiliminin yaratıcıların olan Christian Metz bu alanda ki araştırmalarına 1960'lı yıllarda başlamış ve Roland Barthes'ın başlattığı genel göstergebilim akımına dayanan yapıtlarında yapısalcı dil bilimin sağladığı olanaklardan yararlanarak sinemanın da bir dile sahip olduğunu kanıtlamıştır. Metz'e göre bu dilin sözlü dil ile ilgisi yoktur. Sinema göstergebilimi araştırmalarının amacı sinemanın bir dilbilgisine sahip olduğunu kanıtlamak, çözümlemeler yapmak değil yapılmış çözümlemelerden yararlanarak ortak kodlara ulaşmaktır.

(<http://www.kameraarkasi.org/sinema/makaleler/christianmetz2.html>, 2014)

Sinema da gösterge bilimsel anlatı çözümlemesi yapabilmek için yöntemi bilmek ve kültürü tanımak gerekmektedir. Özellikle hangi ülke filmi çözümlenecek ise o ülkenin kültürü hakkında bilgi sahibi olunmalıdır ki doğru bir yorumlama yapılabilsin.

Genelde tüm yazınsal ve görsel anlatılar Aristoteles'in üç birlik kuralına uymaktadır. Bu kural, zaman, mekân ve olayda birliktir. Filmlerin anlatı yapısı da giriş, gelişme ve sonuç ya da serim, düğüm, çözüm bölümleri şeklindedir. Filmlerin anlatı çözümlemesinde Rus dilbilimci Vladimir Propp'un 1928'de Rus halk masallarından yola çıkarak oluşturduğu anlatı çözümlemesi temel alınmaktadır. Filmlerin anlatı çözümlemesi, gösterge bilimsel çözümlemenin temeli sayılan yapısalcı göstergebilimden kaynaklanmaktadır (Küçükerdoğan, 2010).

Sinemanın analizi belki de diğer bütün sanatlardan daha zordur. Lumierelerin zamanından beri sinema çok hızlı gelişmiş, kendi adımlarını izleyerek kaynağa ulaşmış, farklı yönlere kaymış, engellenmiş fakat özelliklerinden ve benliğinden hiç bir şey kaybetmemiştir (Rotha, 2001). Bu gelişmeler doğrultusunda filmlerin anlamının analizi üzerinde birçok çalışma ve araştırma yapılmaktadır.

Kurgusal dizimi oluşturan birimler en küçüğünden başlayıp büyüğüne doğru sıralandığında; çekim, sahne, sekans, bölüm gibi kavramlardan oluşmaktadır. Kurgunun en küçük birimi çekimdir. Çekim; olayların önüne konulan kameranın kayıt komutundan, kayıttan çıkış komutu arasında kaydetmiş olduğu her şeydir. Aynı zaman diliminde, aynı mekânda oluşan aksiyonun bir ya da birkaç çekimde tamamlanmasından meydana gelen bütüne sahne denmektedir. Yani set değişince sahne de değişmektedir. Sahneler de çekimlerde olduğu gibi senaryoda 1 'den başlayıp numaralandırılmaktadır. Sahne de zaman, mekân ve aksiyon

birliği bulunmaktadır. Sahnelerden daha geniş bir anlatı birimi olan sekanslar, kendi içinde küçük filmciler sayılabilmektedirler. Tematik, mantıksal, dramatik bir bütünlük taşıyan sahneler sekansları oluşturmaktadır. Sekanslar genellikle aynı zamanda geçmektedirler. Sinema ve televizyonda dizimsel bir analiz; çerçevenin, çekimlerin, sahnelerin, sekansların birbirleri ile nasıl ilişki kurduğunun analizini içermektedir. Her bir birimin birbirine kattığı birçok anlam bulunmaktadır.

Filmsel bir göstergenin doğrudan nesnel anlatımının yerine geçmesine ve genel bir içeriğe sahip bir göstergeye dönüşmesine, özellikle çekimi vurgulayarak ulaşıla bilinmektedir. Örneğin nesnelere omuzla çekimi bir eğretileme gibi etki yaparken, optik kaydırma hareketi nesne görüntülerini soyut kavramlar haline dönüştürebilmektedir (Lotman, 2012).

Perdedeki her görüntü bir göstergedir. Her görüntünün bir anlamı bulunmaktadır. Bize bir bilgi aktarmaktadır. Perdede ki görüntüler gerçek dünyada ki nesnelere yansıtırken, nesnelere ile görüntü arasında semantik bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Nesnelere perdede ki görüntülerin anlamları durumuna gelmektedirler. Işık, montaj, planlarda ki değişiklikler, hız gibi kavramlar görüntülere ek anlamlar kazandırabilmektedirler (Lotman, 2012). Film de gösterge zmlenmesinde gösteren yerine anlatım, gösterilen yerine ise anlam kullanılabilir. Sinema göstergesinin başlangıç olarak filmin tamamı alınabileceği gibi, bir görüntü karesi, tek bir sahnesi veya tek bir sekansı da seçilebilir. Film dilinin grameri çekim, sahne, sekans boyutunda dizilmektedir. Sinemanın sanatsal özelliğinin kabul edilmesi beraberinde filmlerin anlatım yapısının temelini oluşturan kodları; teknik, simgesel, sözel, yazınsal kodları akla getirmektedir. Sinema bir sanat olmasından önce bir anlatım

aracıdır. Filmlerin anlatım yapısı, gösterenin çözümlenmesi aşamasında bu kodların taşıdığı estetik ve psikoloji filmin gösterilenin anlamının çözümlenmesi demektir. Sinemanın kendine özgü kuralları içinde anlam yaratmada birinci derecede işlevi olan ve önem taşıyan anlatım öğelerinden biri kurgudur. Göstergebilim sinemasal dille oluşturulmuş biçimleri çözümlenmeye çalışarak anlam kazanmaktadır. Bunu yaparken göstergelere dayalı bir çözümlenme yolu izleyerek görülenin ardındaki gösterileni keşfetmeye çalışmaktadır.

Sinema anlatısını toplum bilimden soyutlamak olanaksızdır. Sinema ve toplum bilim arasında algılanma ve çözümlenme aşamasında bir etkileşim söz konusudur. Kameraya kayıt edilen her şey görüntüsel göstergeyi oluşturmaktadır. Her türlü ses de gösterge olarak algılanmaktadır. Perdede ki görüntülerin anlamlandırılması için sinematografik bilgiye de gereksinim vardır. Böylece sahneler daha kolay yorumlanabilmektedir. Sinematografik bilgi ile toplumsal ve kültürel bilginin birleşimi ile filmlerin analizi daha doğru bir şekilde yapılabilir. Çekim sinema dilinin en küçük anlamlı birimidir. Çekim tek başına karmaşık bir göstergedir. Çerçeveleme, ışık, kamera açıları ve hareketleri gibi pek çok öğe çekimin anlatımsal olmasını sağlamaktadır (Lotman, 2012). Çekimin anlamı da kurguyla oluşmaktadır.

Tablo 1: Çekim ölçekleri

Gösteren	Tanım	Gösterilen (anlam)
Yakın çekim	Yalnızca yüz	Samimiyet
Orta çekim	Bedenin çoğu	Kişisel ilişki
Uzun çekim	Dekor ve kişiler	Bağlam, alan, Kamusal uzaklık
Genel çekim	Kişinin bütün bedeni	Toplumsal ilişki

Kaynak: Arthur Asa Berger, Kitle İletişimde Çözümleme Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993,s.35

Tablo 2: Kamera hareketleri ve Kurgu Tekniği

Gösteren	Tanım	Gösterilen (anlam)
Aşağı çevrinme	Kamera aşağı bakar	Güç, yetki
Yukarı çevrinme	Kamera yukarı bakar	Küçüklük, zayıflık
Optik öne kaydırma	Kamera yaklaşır	Gözlemeleme, odak
Açılma	Görüntü boş ekranda belirir.	Başlangıç
Kararma	Görüntü gider ekran boş kalır.	Bitiş
Kesme	Bir görüntüden diğerine geçilir.	Eşzamanlılık, telaş
Silme	Görüntü ekrandan silinir.	Vurgulu son

Kaynak: Arthur Asa Berger, Kitle İletişimde Çözümleme Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993,s.35

Yukarıdaki listeler bir tür görüntülerin dilbilgisini göstermektedir. Aydınlatma yöntemleri, rengin kullanımı, sesin etkileri, müzik gibi burada söz edilebilecek diğer malzemeler de bulunmaktadır. Bunların tümü, televizyon ve sinemada gördüklerimizi ve duyduklarımızı yorumlamada bize yardım eden gösterenlerdir. Televizyon ve sinema, insanlarda izlenimler ve düşünceler oluşturmak için sözlü dili, görsel imgeleri ve sesi kullanan oldukça karmaşık kitle iletişim araçlarıdır. Bunların

nasıl yapılması gerektiği de göstergebilim ile gerçekleşmektedir (Berger, 1993). 60'lı yıllarda özellikle kendini gösteren ve postmodern okumaların temel yöntemlerinden biri olan metinler arası kavramı, sanat alanında farklı disiplinlerin birbirleriyle iç içe geçmeleri sonucu anlam çokluğu bağlamında sonsuz bir alana işaret etmektedir. Metinler arası kavramı Kristeva'nın kendi gösterge bilimsel kuramını geliştirmesiyle ilgi görmüştür. Kristeva'ya göre metinler arası, iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmaktadır. Ortaya çıktığı ilk dönemlerde henüz sinema ile ilişkisi olmayan kavram yazınsal ve dilsel alana ait bir yaklaşım olarak algılanmıştır. Metinler arası, hep önceki yazarların metinlerine, eski yazınsal bir geleneğe bir tür öykünme işleminden başka bir şey değildir. Bu noktada kavramı sinemaya uyarlayarak, çekilen filmlerin bazı sahnelerinin zaman geçtikten sonra yeniden, farklı amaçlarla üretilmesini 'filmler arası' olarak adlandırmak mümkün olmaktadır. Post modern dönemde bir okuma yöntemi olarak görülen kavram yazınsal alanda yapıcı ve sonsuz bir süreç olarak karşımıza çıkar ve Kristeva'ya göre, metinler arası bir metnin önceki bir metni yinelemesi değil, sonsuz bir süreç, metinsel bir devinimdir. Metinler arası başka metinlere ait unsurları taklit etmek ya da onları olduğu gibi yeni bir metne sokmak işlemi değil bir "yer ya da bağlam değiştirme" işlemidir. Kristeva'ya göre aynı zamanda birden çok gösterge dizgesinin yeni bir anlamla donatılarak yeni bir gösterge dizgesi oluşturulmasıdır (Aktulum, 2000). Sinema ve göstergebilim farklı disiplinler olarak görünseler de birbirleri içinde yer alan ve birbirlerini tamamlayan ve birbirlerini etkileyen kavramlardır. Böylece Kristeva'nın metinler arası kavramının doğruluğu da somut bir şekilde bu araştırma da farklı disiplinlerin birbirlerinin tamamlaması şeklinde görülmektedir.

4.SİNEMADA PROPAGANDA KODLARI

Propaganda bir fikrin ideolojinin tek taraflı olarak hedef kitleye dayatılmasıdır. Propaganda bir çeşit beyin yıkama çalışmasıdır. Amaç, ne olursa olsun hedef kitleyi kendi yönünde ki inanç ve eyleme yönlendirmektir. Propagandanın temel amacı tek düşünceyi ve tek ideolojiyi benimsetmektir. Propagandanın türleri vardır; Beyaz, gri ve kara propaganda. Beyaz propaganda; kimin tarafından yapıldığı belli olan bir propaganda şeklidir. Propagandayı yapan kendini saklamadan ortaya çıkartmak istemektedir. Yalan habere, iftiraya, çarpıtmaya başvurmadan bilgiyi duyurma yayma ve kamuoyunu bilinçlendirme amacı bulunmaktadır. Beyaz propaganda da bir hakkın savunulması açık bir kaynaktan yapılmaktadır. Gri propaganda; doğruluğu ispatlanmamış birtakım dedikoduları yayma amacı ile yapılmaktadır. Kaynak açıkça belli değildir. Amacı: rivayetler yayarak kitlelerinin beyinlerinde şüphe oluşturmaktır. Doğru olan bir olaya abartı ve yalanlar eklenerek muhatabı küçük ve gülünç duruma düşürme amacı bulunmaktadır. Kara propaganda; en sert ve en ağır propagandadır. Kaynağı belli değildir ve kaynak kendini belli etmez. Yalan, karalama, aşağılama, iftira, çarpıtma, hile, entrika gibi yanlış davranışlar sergilenmektedir. Sinema kara propaganda da en çok kullanılan araçlardan biridir. Dini ve siyasi amaçlı olarak bir fikir ve ideolojiyi yayma, askeri nedenli olarak savaş yıllarında asker sayısını artırma gibi amaçlarla kullanılabilir.

Propaganda tarihin her döneminde insanları etkilemek için kullanılmaktadır. Propaganda telkin ve ilgili psikolojik teknikler vasıtasıyla fikirleri ve değerleri değiştirme ve neticede de kararlaştırılmış bir çizgiye paralel olarak davranışları değiştirmek için sembollerin planlı ve sistematik olarak kullanılmasıdır. Belli bir hedefe yönlendirilmiş ikna faaliyetlerinden oluşmaktadır (Okay, 2007). Tanımdan da

anlaşılacağı gibi propagandanın özünde belli bir etkilenme söz konusu durumdadır. Propaganda kavramı insanın var olduğu her yerde karşımıza çıkan bir olgudur. Propaganda ile insanların fikirleri değiştirilmeye ve yönlendirilmeye çalışılmaktadır.

Sinemada da propaganda sinemanın ilk yıllarından itibaren kullanılmaktadır. Sinema ile insanların eğlenirken beyinlerine birtakım mesajlar yerleştirilebileceğini keşfeden propagandacılar, bu sanat dalını ilk ortaya çıktığı günden bu zamana kadar bir araç olarak kullanmaktadırlar. Sinemanın görselliği ve işitselliği bir arada kullanabilmesi insanlar üzerinde son derece önemli etkiler bırakmakta ve propagandacıların da bu etkileşimi kullanmalarına neden olmaktadır.

Kominizim propagandasının yapıldığı ve propagandaya örnek oluşturabilecek ilk siyasal sinema filmi 1925 yılında Rus yönetmen Sergei Eisenstein'ın Çarlık Rusya'sında ezilen halkın durumunun anlatıldığı Potemkin Zırhlısı filmidir. Propaganda amaçlı filmler ABD'de dini ve azınlıklarla ilgili yapılmıştır. Dini motiflerin dolaylı olarak işlendiği Batı sinemasında Hristiyanlık propagandası yapılırken, pek çok Amerikan filmin de de Amerikan propagandası yapıldığı görülmektedir (Aziz, 2011). Özellikle savaş dönemlerinde sinema, ülkelerin halklarına uyguladıkları propaganda araçları arasında yerini almaktadır. Daha sonraki dönemlerde Amerikan Sineması Hollywood'la birlikte etkisini göstermekte ve küresel anlamda propagandayı etkili kullanan ülke olarak değerlendirilmektedir. Sinemanın kitleler üzerindeki etkileyici gücü, diğer kitle iletişim araçlarıyla mukayese edilemeyecek kadar büyüktür. Çünkü büyük şehirlerin lüks temasa salonlarından, en ücra köylerin açık hava alanlarına kadar geniş bir alana ulaşma gücüne sahiptir. Fiyattaki ucuzluk bakımından kolayca izlenebilmesi ve çoğaltım imkânlarına sahip olması, sinemanın sosyal etkiler bakımından eşsiz bir araç

olduğunu göstermektedir (Özsoy, 1998). Sinema ilk dönemden beri devlet propagandasının hedefi haline gelen halkı yönlendirme de kullanılmaktadır. Bu da sinema sanatının devlet katında öncelikli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır. Sinema da özellikle kitle iletişim araçlarının içinde geniş kitlelere hayatın her anında ulaşabilen bir araç olmasıyla önemini kanıtlamaktadır. Kitleler tarafından kolay şekilde alınan bir görsellik olması, sinemayı işlevsel bir propaganda aracı yapmaktadır. Kamuoyu da kitle iletişim araçları vasıtasıyla oluşturulmaktadır. Propaganda amaçlı kullanılan sinema ile kamuoyu etkilenmektedir. Geniş halk kitlelerine ulaşmak açısından sinemanın etkin olduğunu fark edilince, özellikle dünya savaşları döneminde insanları etkilemek için yoğun bir şekilde sinema kullanılmıştır. Bu dönemlerde propagandanın sıkça kullanıldığı Sovyet sineması dikkat çekmektedir. Daha sonra küreselleşme sürecinin etkisiyle birlikte sinema filmleriyle artık kültürel değerler aktarılmaya başlanmış ve sinema etkin bir şekilde kültürel aktarım aracı olarak kullanılmıştır. Özellikle güncel Hollywood filmleri propagandaya son derece elverişlidirler. Bu filmler, vatanseverlik duygularını arttırma, ulusal dayanışmayı kuvvetlendirme, herhangi bir yeniliğin yapılmasını veya yapılmamasını sağlama, yönetimin etkinliklerini övme gibi amaçlarla üretilmektedirler.

Siyasal olayları anlatan, ama bunu yaparken sanatsal kaygılardan uzakta belli bir siyasal amacın gerçekleşmesi için yapılan filmler vardır. Kendi görüş, düşünüş ve yaşam tarzlarını aktarmak ve dayatmak isterken insanlar sinemayı kullanırlar. Buna propaganda sineması denilmektedir (Odabaş, 2014).

Pek çok Hollywood filminin, Pentagon tarafından biçimlendirildiği ve birer propaganda malzemesi haline dönüştürüldükten sonra izleyicinin karşısına çıkarıldığı

görülmektedir. Dünyanın en güçlü ordusu olan ABD ordusu, dünyanın en etkili iletişim araçlarından biri olan sinemayı onlarca yıldır propaganda amaçlı kullanmaktadır. Yani ABD ordusu ile Hollywood arasındaki ilişki de işin başka bir boyutunu sergilemektedir (L.Robb, 2005). Daha sonraki dönemlerde Amerikan Sineması Hollywood'la birlikte etkisini göstermekte ve küresel anlamda propagandayı en etkili kullanan ülke olarak değerlendirilmektedir.

Amerika, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından artarak devam eden Müslüman göçünden rahatsızlık duymaya başlamış, sinemanın propaganda konusunda ortaya koyduğu başarıyı dikkate alarak bundan yararlanma yoluna gitmiştir. Amerikalılar İkinci Dünya Savaşına kadar geçen çok kısa süre içerisinde Müslümanları tiksinti verici, bazen eğlendirici tipler olarak birçok filmle sinema perdesine aktarmaktan çekinmemişlerdir. O dönemde Amerika'ya göç eden Müslümanların çoğunu Araplar oluşturduğu için, yapılan filmlerde de özellikle Müslüman Araplar hakkında olumsuz kanaat oluşturma amacına yönelmişlerdir. Bu filmlerde Araplar, çölde yaşayan, develere binen, birbirleriyle savaşan, esir pazarlarında kadın alıp satan karakterler olarak canlandırılmıştır (Özsoy, 1998).

Propagandanın önceki dönemlerde sert ve direkt verilmesine rağmen Hollywood, bu öğeleri kitlelere daha fazla ve daha derinden etkileyerek vermektedir. Amerikan sinemasının etkinliğinin diğer nedeni de budur. Amerikan sinemasında, Hollywood film sanayiinin ürettiği özellikle ırkçılık, savaş ve modern dünyayı konu alan filmlerde milliyetçiliğin bir propaganda unsuru olarak etkili ve işlevsel bir öge olarak kullanıldığı ortadadır. Amerikan sinemasının, film sanayisinde kapladığı alan çok büyük olduğu için bu propaganda, ideolojik ve siyasi bir mesaj taşıması açısından oldukça önemlidir.

Sinema ile Amerika, kendi milli değerlerinin görüntülerini dünyaya yaydığı gibi kendi yasam tarzının örneklerini de aynı Şekilde yaymaktadır. Bunların toplamı, kültürel bir yansıma olmakta ve bu kültürel kodlar, sinemanın aracılığıyla her toplumu birbirine benzetme ve tek düzene sokmaya kadar varmaktadır (Scognomillo, 1997). Hollywood filmlerinde özellikle Amerikan propagandası ve Hristiyanlık propagandası amaçlı kullanılan bu kodları her Amerikan filmde görmekte ve farkında olmadan manipüle olmaktadır. Propagandanın temel amaçlarından bir tanesi geniş kitlelere en az maliyetle ulaşmaktır. Sinema bu açıdan propagandacılar için vazgeçilmez bir araçtır. Ve sinemada özellikle ilk yıllardan beri propaganda amaçlı gösterge bilimsel kodlar kullanılmaktadır.

SONUÇ

Başlangıcı dilbilim olan göstergebilim, anlambilimle ortak çalışma alanı içinde bulunmaktadır. Bu araştırma içerisinde film çözümlenme alanında kullanılacak olan göstergebilimin tanımı yapılarak, gösterge bilimsel çözümlenme yöntemine değinilip, göstergebilimin sinema da kullanımından bahsedilmektedir.

Göstergebilim gösterge olarak görülebilen her Őeyle ilgilendiği ve her Şey bir gösterge olarak görülebileceği için beŐeri bilimler, sosyal bilimler ve sanatta yararlı olan bir bilim olarak ortaya çıkmıştır. zmlenme ve yorumlama Şeklinde pek çok alanda kullanılmaktadır (Berger,2012). Göstergebilim farklı disiplinlerin yaklaşım modellerini, benimseyerek kendi çözümlenme ve yorumlama yöntemini zaman içinde oluŐturmuŐtur. Bunu birçok alanda uygulamaktadır.

Göstergebilimin, 20. Yüzyıl da geliŐimini sürdüren sinema ile çakıŐtıęı görülmektedir. Göstergebilim, filmin anlamının nasıl oluŐturulduęunu ortaya çıkarmayı amaçlayan bir çözümlenme

modeli olmasının ötesinde sinema göstergebiliminin kuramsal oluşumuna da etki etmektedir.

Sinematografik dil, görüntülerin ve diyalogların ardı ardına sıralanmasıyla oluşan bir iletişim ve göstergeler dizgesidir. Bu dizgelerin anlamlandırılması ve nasıl oluşturulduğunun çözümlenebilmesi sinema ve göstergebilim ilişkisini ortaya koymaktadır (Küçükcan, 2005). Sinema göstergebilimini doğru yorumlayabilmek için sinematografik bilgiye sahip olunması gerekmektedir. Özellikle kitle iletişim araçları ve teknolojide ki gelişmeler farklı kavramların birbirleri içerisinde ele alınmasına neden olmaktadır. Sinema da toplumsal enerjileri harekete geçiren ve insanları etkileyen bir kitle iletişim aracı olması nedeni ile özellikle propaganda ve manipülasyon amaçlı çok fazla kullanılmaktadır. Sinema görsel bir kitle iletişim aracıdır ve sesi ve hareketi de görüntü ile birlikte kullanarak etkisini daha fazla artırmaktadır. Görsellik ön planda olduğu için de özellikle göstergebilim sinemada çok kullanılmaktadır. Göstergebilim bir çözümlene yöntemidir. Sinema gibi görsel bir aracı gösterge bilimsel çözümlene ile daha anlaşılır ve anlamlı hale getirmek mümkün olmaktadır.

Sosyal bilimciler kitle iletişim araçlarının insanları etkileyen ve yönlendirebilen büyük bir kuvvet olduğunu kabul etmektedirler. Bunlardan biri olan sinema, uluslararası kapsamda birçok insana ulaşabilmesi bakımından önemli bir kitle iletişim aracıdır. Sinemanın insanları etkileme gücünün farkında olan hükümet, devlet, kişi ya da gruplar, sinemayı ideolojik anlamda kendi fikirlerini dayatmak için kullanmaktadırlar. Özellikle her filmin ideolojik bir mesajının olduğunu bilen yapımcılar ya da yönetmenler, devlet ve medya arasındaki ilişkileri konu alan filmler üretmeye başlamışlardır. Gelişen teknolojik imkânlarla hükümet ya da devletler medyayı çeşitli amaçlar için kullanma

yoluna gitmişlerdir. Devletin ideolojik aygıtları olan bu araçlar ikna, propaganda ve manipülasyon amaçlı kullanılmaktadır. Sinemada kullanılan propaganda kodları da görselliği en iyi çözümleme yöntemi olan göstergebilim ile anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- [1] Akerson, F. E. (2005). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Multilingua,(s.49-50)
- [2] Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- [3] Antonio Gramsci, Ç. A. (2014). *Hapishane Defterleri*. Belge Yayınları,(s.87-89)
- [4] Arslantepe, M. (2012). *Sinema Okuryazarlığı*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları,(s.180)
- [5] Aziz, A. (2011,). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Yayın,(s.64-65)
- [6] Battal Odabaş, (2014, 06 30). <http://www.bodabas.Tripot.com>. Propaganda Sineması. adresinden alındı
- [7] Berger, A. A. (1993). *Kitle İletişimde Çözümleme Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,(s.13)
- [8] Berger, A. A. (2012). *Kültür Eleştirisi*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık,(s.81)
- [9] Campbell, J. (2013,). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık,(s.42)
- [10] Charles Sanders Peirce, (1982). *Göstergeler Kuramı: Göstergebilim*. Yazko Çeviri,(s.9)
- [11] Erdoğan, İ. (2008). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk Yayıncılık,(s.120)
- [12] Fisk, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Ankara: Ark Yayıncılık,(s.62)
- [13] <http://tr.wikipedia.org/wiki/Metinleraras%C4%B1%C4%B1k>. (tarih yok).
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Metinleraras%C4%B1%C4%B1k>.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Metinleraras%C4%B1%C4%B1k>.
adresinden alındı

- [14] <http://www.kameraarkasi.org/sinema/makaleler/christianmetz2.html>. (2014, 04 25).
<http://www.kameraarkasi.org/sinema/makaleler/christianmetz2.html>:
<http://www.kameraarkasi.org/sinema/makaleler/christianmetz2.html> adresinden alındı
- [15] Kabadayı, L. (2013). *Film Eleştirisi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları,(s.59)
- [16] Kıran, Z. K. (2003). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık,(s.193)
- [17] Kıran, Z. K. (2006). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık,(s.321-322)
- [18] Küçükcan, U. (2005). Film Çözümlemesinde iki Yaklaşım: N.Choomsky ve C. Metz. . *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları*, (s.9)
- [19] Küçükerdoğan, B. (2010). *Sinemada Kurgu ve Eisenstein*. İstanbul: Hayalbaz Yayınları,(s.138)
- [20] Lotman, Y. M. (2012). *Sinema Göstergebilimi*. Ankara: Nirengi Kitap,(s.68)
- [21] Louis Althusser, Ç. Y. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İletişim Yayınları,
- [22] Müge Elden, Ö. U. (2005,). *Şimdi Reklamlar*. İstanbul: İletişim Yayınları,(s.470-471)
- [23] Özsoy, O. (1998). *Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma*. İstanbul: Alfa Yayınları,(s.358)
- [24] Paul Rotha, R. G. (2001). *Sinema Yazıları*. İstanbul: İzdüşüm Yayınları,(s.1)
- [25] Rıfat, M. (2002). *Gösterge Eleştirisi*. İstanbul: Tavanarası Yayıncılık,(s.62)
- [26] Rıfat, M. (1996). *Göstergebilimin Kitabı*. İstanbul: Düzlem Yayınları,(s.15)

- [27] Rıfat, M. (2000). *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları, I. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler*. İstanbul: Om Yayınevi,(s.132)
- [28] Scognomillo, G. (1997,). *Dünya Sinema Sanayii*. İstanbul: Timaş Yayınları,(s.175)
- [29] Yüksel, A. (1995). *Yapısalcılık ve Bir Uygulama*. Ankara: Gündoğan Yayınları,(s.26)